

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.861.07 в Державному університеті
інформаційно-комунікаційних технологій,
доктору наук з державного управління,
професору Савкову А. П.

ВІДГУК

офіційного опонента Сіцинської Майї Володимирівни, доктора наук з державного управління, професора на дисертаційну роботу Кукіна Ігоря В'ячеславовича «Механізми державного управління інформаційною безпекою особистості», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 26.861.07 Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертаційної роботи

Оскільки людина є основним елементом соціальної системи, саме вона є ціллю небезпечного інформаційного впливу та причиною потенціальних і реальних загроз інформаційної безпеки. Зазначена особливість спостерігається на всіх етапах російської агресії на території України та за її межами.

Інформаційна безпека як окрема складова національної безпеки характеризує наскільки повно та адекватно особистість, суспільство та органи державної влади і місцевого самоврядування сприймають та реагують на чинники, що негативно впливають на стан національної безпеки. Саме феномен інформаційної вразливості людини, якій залишається недостатньо дослідженим, утворює синергетичну реальність – інформаційну безпеку суспільства, держави, міжнародної спільноти, що істотно впливає на стан національної безпеки.

Тривалий час забезпечення інформаційної безпеки держави здійснювалось шляхом удосконалення технологій кібербезпеки, встановлення порядку, правил, заборон в ході поводження з суспільно значущою інформацією та юридичної відповідальності за порушення відповідних норм чинних нормативно-правових актів. Крім цього, особливості сприйняття інформації людьми здатні впливати на перебіг політичних процесів, які відбувались в історії розвитку людства.

Розвиток технологій ведення гібридних війн, які передбачають застосування агресором інформаційних впливів на громадян країни-жертви та міжнародну спільноту нагально вимагає пошуку альтернативних шляхів формування та реалізації Україною інформаційної політики. Одним із них може бути цілеспрямована імунізація членів суспільства для зменшення їх чутливості до небезпечних та шкідливих інформаційних впливів противника. Зазначений підхід розглядається в дисертації Кукіна Ігоря В'ячеславовича.

Вхідний № 298
«25» 03 2024 р.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Робота виконана в рамках науково-дослідних робіт: «Інформаційно-технологічні та комунікативні виклики інформаційної безпеки України в умовах гібридної війни» (ДР № 0118U003517); «Система оцінки ефективності оперативно-службової діяльності відділів прикордонної служби Державної прикордонної служби України (шифр 2120016А, «Ефективність»); «Концепція розвитку Державної прикордонної служби України на період після 2015 року» (шифр 2120019А, «Концепція»).

Ступінь обґрунтованості основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертації проведено обґрунтування теоретико-методологічних засад та розроблено науково-практичні рекомендації з питань формування й реалізації механізмів державного управління інформаційною безпекою особистості, що було визначено метою дослідження. Завдяки доцільному визначенню об'єкта та предмета дослідження, використанню системного підходу, застосуванню методу аналізу й синтезу, аналітичного методу, методу абстракції, логіко-семантичного, діалектичних та інших методів дисертанту вдалось отримати нові наукові результати.

Для проведення дослідження автором використано 435 наукових джерел закордонних та вітчизняних авторів, які наведені у тексті дисертації. До джерельної бази дослідження також входять законодавчі та нормативно-правові акти України, іноземних держав, організацій та інші ілюстративні матеріали за темою дослідження. Це позитивно вплинуло на обґрунтування та достовірність опрацьованих автором наукових положень, висновків і рекомендацій, які мають достатнє теоретичне та методологічне обґрунтування.

Дисертаційна робота має логічну структуру, що містить п'ять розділів, які змістовно пов'язані між собою, у яких обґрунтовано концептуально-методологічні засади дослідження державного управління інформаційною безпекою особистості.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади державного управління інформаційною безпекою особистості» (с. 32–98) автором визначено проблему забезпечення інформаційної безпеки особистості, наведені основні джерела для її дослідження, її вплив на суспільство та міжнародну спільноту в умовах ведення сучасних гібридних війн.

Автор цілком слушно зазначає, що зміцнення інформаційної безпеки держави може бути досягнуто шляхом вжиття органами державної влади заходів інформаційної імунізації суспільства, а також удосконалення адміністративних, економічних, правових, соціально-психологічних механізмів державного управління та механізму двобічного симетричного діалогу з громадськістю (с. 97).

У другому розділі «Методологічні засади державного управління інформаційною безпекою особистості» (с. 99–172) автором розглянуто актуальні питання методології, прогалини термінологічного апарату,

механізми та методи державного управління інформаційною безпекою особистості.

Заслуговує на увагу розроблена автором концептуальна схема дослідження механізмів державного управління у сфері забезпечення інформаційної безпеки (с. 124).

Автором запропоновано власний підхід до трактування сутнісних характеристик таких понять, як: «інформація» (с. 140); «інформаційна безпека особистості» (с. 141); «механізм державного управління інформаційною безпекою особистості» (с. 168).

У третьому розділі «Інституційні механізми та фактори впливу на інформаційну безпеку особистості» (с. 173–230) наведено результати дослідження функцій інформаційної безпеки особистості, показаний вплив конституційного механізму, інформаційної культури та інших чинників на стан забезпечення інформаційної безпеки особистості.

Автором наголошено, що стан забезпечення державою інформаційної безпеки особистості не може випереджати рівень культурного розвитку людини. Інформаційну культуру можна вважати продуктом історичного розвитку суспільства та одним з основних елементів інформаційної безпеки особистості.

У четвертому розділі «Модель державного управління інформаційною безпекою особистості у сфері інформаційної безпеки» (с. 231–293) дисертантом висвітлені основні структурні елементи інформаційної безпеки особистості, розглянуто різновиди зворотних зв'язків у соціальній системі, рівні забезпечення інформаційної безпеки особистості.

Автором акцентовано увагу, що найбільш перспективною для практичного використання можна вважати класифікацію рівнів інформаційної безпеки особистості за основними елементами людського капіталу та ступенем взаємного впливу та зв'язку окремих характеристик особистості з іншими людьми, соціальними групами та суспільством (с. 243–245).

Особливу увагу привертає запропонована модель державного управління інформаційною безпекою особистості (с. 279–285).

У п'ятому розділі «Удосконалення механізмів державного управління інформаційною безпекою особистості» (с. 294–265) розглянуто недоліки системи стратегічного планування у сфері забезпечення інформаційної безпеки та шляхи їх усунення, особливості застосування інструментів забезпечення інформаційної безпеки, взаємний вплив норм права на правосвідомість громадян та основні засади формування концепції забезпечення інформаційної безпеки особистості.

Особливої уваги та позитивного схвалення заслуговує необхідність розробити Концепцію забезпечення інформаційної безпеки особистості (с. 344–359), яка має декларувати основні засади інформаційної політики держави з питань забезпечення інформаційної безпеки особистості, що необхідно для планування сталого соціально-культурного розвитку особистості, набуттям нею здібностей, які необхідні для здійснення самостійного захисту від шкідливої та небезпечної інформації.

Уваги заслуговує позиція автора про те, що на сучасному етапі розвитку України бракує чітких вимог до рівня освіти та фахової спеціалізації кандидатів, які обираються на найвищі керівні посади держави та в органи місцевого самоврядування (с. 363).

Висновки до розділів і загальні висновки чітко структуровані, логічно пов'язані між собою, відповідають змісту дисертації. Отже, до розв'язання поставленої наукової проблеми здобувач підійшов комплексно, що дало змогу зробити обґрунтовані висновки і пропозиції.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів

У дисертації Кукіна І. В. доведено вирішальне значення інформаційної безпеки особистості в загальній системі забезпечення інформаційної безпеки держави.

Найбільш вагомими для науки та практики є наступні результати, які відображають високий рівень підготовки дисертанта:

1. Виокремлення структурних компонентів, окремих елементів та властивостей їх зв'язків у сфері національної безпеки, які впливають на стан інформаційної безпеки особистості:

– авторське визначення таких наукових категорій, як: «інформація» (с. 140), «інформаційна безпека особистості» (с. 141), «механізм державного управління інформаційною безпекою особистості» (с. 168);

– функції інформаційної безпеки особистості (с. 179);

– компоненти інформаційної культури особистості (с. 222), які визначають необхідний у сучасному інформаційному суспільстві розвиток особистості;

– базові складники державного управління інформаційною безпекою особистості в системі забезпечення інформаційної безпеки держави (с. 237), які включають механізми державного управління, державні інституції, методи публічного управління, інформаційні технології та засоби обробки інформації, соціальні комунікації, об'єкти інформаційної безпеки, показники та індикатори стану інформаційної безпеки;

– рівні інформаційної безпеки особистості, зокрема: загальнозабезпечувальний життєдіяльність людини (природний, економіко-професійний, відтворювальний, світоглядний, захисний); розвиваючий особистість (мотиваційний, інвестиційний, креативний, аналітичний); суспільно-адаптивний (ретрансляційний, соціальний, соціально-аналітичний, інноваційний, харизматичний, технічний); синергетичний (с. 244);

– авторська класифікація каналів зворотного зв'язку в механізмах державного управління, що виокремлює серед них раціональний (використання досягнень науки та практики); чуттєвий (емоційна сфера почуття); ідеальний (безумовне використання релігійних канонів); обмежено інтегральний та інтегральний, їх різновиди.

2. Зазначені наукові результати дозволили дисертанту:

– опрацювати авторську модель державного управління інформаційною безпекою особистості, до якої включено основний елемент соціальної системи

– людину як об'єкт управління, вплив на людину зовнішніх чинників, механізмів державного управління, враховані елементи самоорганізації особистості, вплив на неї історичної та індивідуальної пам'яті.

– запропонувати авторський проєкт Концепції забезпечення інформаційної безпеки особистості, що враховує та визначає економічні, політичні, соціальні, безпекові чинники; шляхи протидії небезпечній та шкідливій інформації; принципи діяльності суб'єктів інформаційних стосунків; відомчий, національний, міжнародний механізми її реалізації; пріоритети діяльності, а також індикатори стану справ та очікувані результати.

– обґрунтувати теоретико-методологічні засади державного управління інформаційною безпекою особистості як критичної властивості об'єкту управління, яким є людина як найвища соціальна цінність, які в загальній системі забезпечення інформаційної безпеки поглинаються ефектом синергії;

– визначити теоретико-методичний підхід до формування системи стратегічного планування у сфері забезпечення інформаційної безпеки, яка має включати процеси оцінювання реалізації стратегії суб'єктами національної безпеки, незалежними експертами, врахування думки громадян та звітні документи;

– розробити рекомендації щодо удосконалення процесів кадрового менеджменту, трансформації в Україні гілок державної влади задля усунування передумов до корупції, подолання залежності кадрових рішень від особистих бажань керівників органів державної влади, а також впровадження в практику суб'єктивно-незалежних методів оцінки кандидатів для комплектування вакантних посад.

Аналіз змісту та основних положень дисертації підтверджує достовірність та новизну наукових результатів, висновків і рекомендацій автора. Докторська дисертація Кукіна І. В. є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту й, безперечно, має науково-теоретичну та практичну цінність.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

У дисертації та рефераті зазначені відомості про оприлюднення результатів проведеного автором дослідження. Зокрема, 19 статей у наукових фахових виданнях України з державного управління, 6 статей у виданнях іноземних держав (з яких 4 – включені до наукометричної бази Web of Science Core Collection).

Для апробації результатів дисертант приймав активну участь в міжнародних та міжвідомчих науково-практичних заходах, що підтверджується відповідними публікаціями.

Реферат дисертації адекватно відображає її основні положення, розкриває зміст проведеного дослідження та не містить інформації, яка відсутня в тексті дисертації.

Тематика авторських публікацій відображає зміст і результати дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Зміст дисертації цілком корелюється з темою та повністю розкриває її. Робота написана на високому науковому рівні з використанням відповідного наукового інструментарію та є завершеним науковим дослідженням. Архітектура та оформлення відповідають вимогам, що висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук. Дисертація за своїм змістом відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління.

Практичне значення роботи

Основні концептуальні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, що мають практичне спрямування були використані: Верховною Радою України; Адміністрацією Державної прикордонної служби України; Національним інститутом стратегічних досліджень; Національною академією Служби безпеки України; Національним центром управління та випробувань космічних засобів Державного космічного агентства України.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому позитивно, хотілося б звернути увагу на деякі дискусійні положення та висловити певні зауваження.

1. На рис. 3.4. (с. 222) серед компонентів інформаційної культури особистості зазначено механізми державного управління розвитком інформаційної культури, які на відміну від інших елементів є зовнішніми відносно особистості чинниками. На зазначеному рисунку було би доцільно виокремити зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на розвиток інформаційної культури особистості.

2. На рис. 3.2. (с. 202) на підставі аналізу наукових праць закордонних та вітчизняних науковців показана існуюча практика розподілу державної влади та доцільна на думку автора трансформація гілок державної влади в Україні.

Разом з тим, на с. 197 автором наведений критичний аналіз не реалізованої радянської концепції «Мертва вода», яка обґрунтовувала необхідність виокремлення п'ятьох гілок державної влади (концептуальна, ідеологічна, виконавча, законодавча, слідчо-судова). Не зважаючи, що зазначена концепція не була реалізована, було би доцільно відобразити такий підхід на рис. 3.2. (с. 202) для більшої наочності.

3. На с. 179 наведений авторський погляд на взаємний зв'язок між функціями держави, національної безпеки, інформаційної безпеки та інформаційної безпеки особистості.

Зважаючи на виокремлення в теорії державного управління такої категорії, як «функції державного управління» було би доцільним навести принципіві відмінності та взаємний зв'язок між зазначеною науковою категорією та категорією «функції інформаційної безпеки особистості».

4. Виходячи з публікацій інших авторів, Державною прикордонною службою України тривалий час запроваджена у практику європейська

методика оцінки інформації методом 4x4. У рамках зазначеного дисертаційного дослідження було би доцільним опрацювати рекомендації щодо адаптації відкритих методик оцінки інформації, які використовуються правоохоронними органами для потреб пересічних громадян.

5. У тексті реферату наведено авторське визначення «інформаційна безпека особистості» (с. 141 тексту дисертації). Разом з тим підґрунтям для його визначення слугувало попереднє усвідомлення автором такого наукового терміну як «інформація». Не зважаючи на спорідненість зазначених понять, автору було би доцільно в тексті реферату також надати своє авторське тлумачення терміну «інформація», що наведене на с. 140 тексту дисертації.

6. Під час проведеного дослідження недостатньо уваги приділено врахуванню відмінностей сприйняття інформації людьми з обмеженими можливостями, які через вади органів чуття суттєво обмежені у використанні інформаційного простору в порівнянні з пересічними громадянами та потребують відповідної державної допомоги.

Однак висловлені зауваження не впливають на загальну високу оцінку дисертації Кукіна І. В., скоріше підтверджують складність досліджуваної проблематики.

Загальний висновок та оцінка дисертації

З огляду на актуальність, новизну, важливість отриманих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень та висновків представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальну наукову проблему обґрунтування теоретико-методологічних засад та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо запровадження механізмів державного управління інформаційною безпекою особистості.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота на тему: «Механізми державного управління інформаційною безпекою особистості» відповідає п. 7, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 та наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», а її автор – Кукін Ігор В'ячеславович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

керівник центру професійно-кар'єрної орієнтації
та бенчмаркінгу
Хмельницького кооперативного
торговельно-економічного інституту,
доктор наук з державного управління,
професор

Майя СІЦІНСЬКА

Зісвідчую підпис

Начальник відділу кадрів І. Мейя Февз